

Sziklai Zoltán:
Kamarai stratégia a gazdasági válság idején - esettanulmány

Dilemmák

A gazdasági kamarák stratégiái 2004-ben egy jól körülhatárolható, a neokorporativista irányzatot követő utat jelölt ki, értve ezalatt a széles szolgáltatási palettát, a mély társadalmi beágyazottságot tagi és partneri szinten egyaránt, valamint az elit kamara vízióját. Ugyanakkor az eredmények azt mutatják, hogy ezek a célok nem valósultak meg, a gazdasági kamara rendszere bár törekszik a fentiek megvalósítására, jelen pillanatban sokkal inkább egyfajta pluralista-lobbista szerveződés, de a vállalkozásokra vonatkozó teljes érdekképviselés valójában nem valósul meg. A mostani fókuszcsoportos interjúk azt erősítik, hogy kamara jelenlegi szolgáltatásai és tevékenysége az elmúlt két évben elsősorban az általános gazdaságfejlesztő, a KKV-kat erősítő szolgáltatások irányában erősödött, miközben a helyi gazdaságpolitika alakításából gyakorlatilag teljesen kiszorult.

A szolgáltatás vs. érdekképviselés dilemmája tekintetében, az idej eredmények azt mutatják, hogy az érdekképviselés és a szolgáltatások egyaránt fontos és elengedhetetlen funkciói a kamarának, egy erős szolgáltatási struktúra nélkül a kamara gazdasági pozíciója súlytalan. A szolgáltatások erősítésének lépései jól láthatóak a legutóbbi felülvizsgálat óta (pl. erősödik az Enterprise Europe Network, tematikus klubok, fiatal vállalkozók hete, üzlet a hálón, adattár, fogyasztóvédelmi képzés, kezdő vállalkozások képzési sorozata, Plato, Cordis, stb), és mivel ezen szolgáltatások túlnyomó többsége nem csak a kamarai tagoknak szól, sőt több olyan is van (pl. Cordis, Üzlet határok nélkül) mely kifejezetten kamarán kívüli szervezetek részvételét igényli, nagyjából eldőlni látszik, hogy milyen irányt vett a kamara. A kötelezően vagy önként vállalt feladatként mindenkinek szolgáltató modell gyengíti a tagoknak nyújtott exkluzivitást miközben a tagok nem nagyon érzékelhetők, hogy látványosan bővült volna a csak tagok számára elérhető prémium szolgáltatások köre.

A kamarai rendszer országos szintű átalakítási szándékai (kötelező regisztráció vagy automatikus tagság vagy önkéntes tagság) azt vetítik előre, hogy közvetlen érdekvédelmi tevékenység, az egyes tagok kisebb-nagyobb problémájának megoldása és kezelése helyett a fókusz az általános, a

gazdaság egészét érintő kérdésekre (pl. adócsökkentés, versenyképesség, innovációs környezet stb.) helyeződik s ez várhatóan a tagok napi kapcsolatát még tovább gyengíti. A döntési szituáció ebben az esetben az, hogy a kamara hogyan tud kellő erőforrásokat biztosítani az egyes tagok érdekeinek képviseletére és hogyan tudja kezelni azt a helyzetet, amikor a tagságon belül eltérőek az egyéni érdekek (pl. más forint árfolyam az ideális a belföldre és más a külföldre termelő vállalkozások, eltérő adókulcsok az optimálisak a különböző szolgáltatóknak stb.).

1. Háttér

2007 óta, a kamarai stratégia felülvizsgálata óta sokat változott az ország, azon belül pedig különösen a Közép-dunántúli régió helyzete. A 2008-ra kialakult hitelpiaci válság továbbgyűrűző hatásaként gazdasági válság alakult ki, különösen az olyan iparágazatokban, mely közvetve vagy közvetlenül kapcsolódtak az autóiparhoz és az elektronikához, vagyis pont azokon a területeken, amelyek régióink húzóágazatai. Ennek hatásaként nemcsak érezhetően csökkent az ipari termelés volumene és a régióban előállított nemzeti termék, hanem az országos átlagnál nagyobb mértékben emelkedő munkanélküliségről, csoportos létszámleépítésekről szólnak a híradások (épp az adatfelvétel idején jelentette be egy újabb székesfehérvári cég csoportos létszámleépítést, a döntés 784 főt érint, döntő többségüknek a munkaviszonya a hónap végén megszűnt).

A foglalkoztatottak száma - a gazdasági válság következményeként – nagy mértékben esett vissza, csak az utóbbi negyedévet nézve régiós szinten 22,4 ezer fővel foglalkoztattak kevesebbet az előző negyedévinél. Figyelve az elmúlt fél év folyamatait, munkaerő-piaci helyzetét a gazdasági elemzők arra hívják fel a figyelmet, hogy a nagyvállalatok úgy tűnik stabilizálták helyzetüket a létszámleépítések után, de a KKV szektort még csak most érte el a csődhullám. Ez több okból okoz problémát. Mivel a KKV-k jellemzően helyi vállalkozások, tömeges csődjükkel a helyi vállalkozók rovására további teret nyerhetnek az amúgy is jelentős piaci pozícióban lévő multinacionális vállalatok illetve régió kívüli vállalkozások. Másrészt a KKV-k közül számos olyan családi vállalkozás, amelyek bezárása egész nemcsak egy-egy kereső kiesését jelenti családon belül, hanem az egész család, vagy családok megélhetése szűnik meg, s ez fokozott terhet ró a szociális ellátórendszerre. Harmadrészt a KKV-k gyengülése már most is magával hozta a helyi nonprofit szektor gyengülését, mert a társadalmi felelősségvállalásban és a helyi civil szektor támogatása tekintetében mindig is a kis- és középvállalkozások jártak élen. Tömeges csődjük esetén éppen a gazdasági válság nyomán kialakuló szociális válság hatásait enyhíteni próbáló nonprofit szektor feladatellátása is veszélybe kerül.

Ebben a megváltozott társadalmi és gazdasági helyzetben a kamara korábbi években elfogadott stratégiája értelemszerűen felülvizsgálatra szorul. Jelen elemzés célja, hogy a kamarai stratégia módosításához, korrigálásához nyújtson orientációs alapot, ha szükséges.

Módszertan

A komplex módszertan meghatározása során törekedtünk arra, hogy a kutatás kérdései, megválaszolhatóak és alátámaszthatóak legyenek, valamint az időbeli ütemezés alapján reálisan megvalósíthatók legyenek. Ennek fényében három módszertani elemet alkalmaztunk a kutatás során, melyek eredményei kiegészítették egymást.

a) Statisztikák másodelemzése

A kutatás felépítésének első eleme a KSH gazdaságstatisztikai és munkaerő-piaci adatok másodelemzése, a gazdasági válság hatásának vizsgálata a fejér megyei és a közép-dunántúli régió gazdasági szektorára. A kutatási elem során körüljártuk a régió és a megye gazdaság helyzetének alakulását.

b) Fókuszcsoportok

A kutatás kvalitatív eleme során kerestük a kitörési pontokat, választ keresünk arra, hogyan pozicionálják a vállalkozások a Kamarát a gazdasági válság idején, hol helyezik el most a megye gazdasági életében, illetve milyen ismeretekkel rendelkeznek róla, mit várnak el tőle, továbbá milyen szerepet látnak benne jelen pillanatban és a jövőre nézve.

A kutatás során négy fókuszcsoportos vizsgálatot bonyolítottunk le igazodva a tagozati ülésekhez az alábbiak szerint:

Tagozat	Dátum	Részvevők száma
Szolgáltató Tagozat	2009. november 16.	?
Kereskedelmi Tagozat	2009. november 16.	?
Kézműves Tagozat	2009. november 17.	?
Ipari Tagozat	2009. november 30.	?

c) Internet alapú kérdőíves adatfelvétel a kamara kapcsolatai hálójában

Jelen kutatás céljait figyelembe véve a kamarával valamilyen kapcsolatban (tagsági, partneri, szolgáltatásokat igénybe vevő, stb.) álló vállalkozások körében végzünk web alapú kérdőíves vizsgálatot arról, hogy a válság hogyan érintette őket, milyen intézkedéseket hoztak a válság negatív

hatásainak enyhítésére, milyen várokozással néznek a jövő év elé illetve milyen kamarai szolgáltatásokat fogadnának szívesen annak érdekében, hogy továbbra is talpon tudjanak maradni. Az internetes kérdőívre 54 cég válaszolt, mely nem reprezentatív, és korlátozottan ugyan, de alkalmasak arra, hogy bemutassák hogyan élték meg a válság eddigi szakaszát ezek a vállalkozások, mit gondolnak az innovációs szükségletekről és milyen konkrét segítséget várnának a gazdasági válság túlélése érdekében.

2. Makrogazdasági környezet

A Közép-Dunántúl helyzete az országban 2008-ban

Közismert tény, hogy a magyar gazdaság teljesítményének ezredfordulót követő, viszonylag egyenletes ütemű növekedése 2007-ben – javarészt az államháztartási hiány csökkentését célzó, elsősorban a keresletet szűkítő kormányzati intézkedések hatására – lefékeződött. A KSH adatai szerint a változást, mutatja, hogy a bruttó hazai termék (GDP) az előző évhez képest kis mértékben, 1,0 százalékkal növekedett. 2008-ban tovább érződött a belső egyensúlyt javító törekvések hatása, és az év második felétől a globális méretűvé váló pénzügyi és gazdasági válság is meghatározta a magyar gazdaság dinamikáját. Így a GDP éves növekedési üteme 0,6 százalékra mérséklődött 2008 végére.

A változások az ország különböző térségeit eltérően érintették. 2007-ben az egy lakosra jutó GDP-adatokat tekintve Közép-Magyarország előnye kissé mérséklődött, így a fajlagos mutató alapján teljesítménye az országos átlag 1,6-szerese volt. Ugyanakkor Közép-Dunántúl pozíciója kedvezőbbé vált. A külföldi tőke állománya 2008 elején 14,8 billió forintot tett ki, folyó áron 9 százalékkal többet az egy évvel korábrinál, az átlagos ütemet meghaladóan (10 százalékkal) emelkedett az állomány a Közép-Dunántúlon. A beruházások volumene Magyarországon 2008-ban 3 százalékkal az előző évi alatt maradt, a megvalósulás helye szerinti számbavételre alapuló régiónkénti beruházási adatok Közép-Dunántúlon mutatnak legnagyobb, közel egyötödös visszaesést.

Nemcsak az ország ipari termelésének évek óta tartó növekedése állt meg és 2008-ban 1 százalékos mérséklődés következett be az előző évhez képest, hanem a csökkenés az elmúlt években kimagasló termelésbővülést elérő Közép-Dunántúlon volt a legnagyobb. Az egy lakosra jutó ipari termelési érték azonban továbbra is kimagasló itt, az átlagos 2,4-szerese.

A vonatkozó KSH adatok szerint a kiskereskedelmi forgalom volumene országos szinten 1,6 százalékkal maradt el az egy évvel korábrtól, ám ez a csökkenés régiókban nem érzékelhető, a Közép-Dunántúl forgalma alig (0,2 százalékkal) maradt el az előző évitől. A gazdasági fejlettség különbségei tükröződnek a munkaerő-piaci folyamatok regionális alakulásában is. A lakosság körében

végzett munkaerő-felmérések adatai alapján országosan 2008-ban a 15–74 éves népesség 50 százalékát foglalkoztatták ettől magasabb majdnem 56 százalék a Közép-Dunántúl vonatkozó értéke 2008-ban. Országosan 2008-ban az alkalmazásban állók havonta átlagosan bruttó 193 ezer forintot kerestek, az előző évinél 7 százalékkal többet. A bruttó keresetek növekedési üteme Közép-Dunántúlon meghaladta az országos átlagot.

A megye részesedése a bruttó hazai termékből (GDP 2007)¹

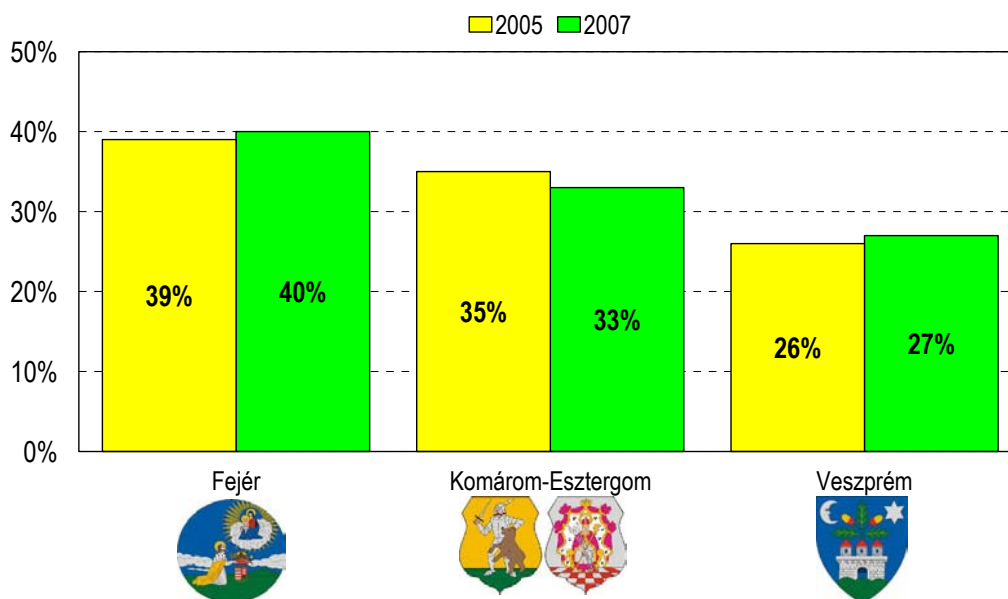
A KSH adatai alapján Magyarország folyó beszerzési áron mért bruttó hazai terméke (GDP) 2007-ben 25479 milliárd forint volt. Területileg vizsgálva a kérdést évek óta jellemző tendencia, hogy erősödik közép-magyarországi régió GDP-hez való hozzájárulásának nagysága, 2005-ben már meghaladta 46 százalékot, 2007-ben pedig 47,1 volt ez az arány.

Szűkebb régióknak a Közép-Dunántúl az országos GDP 10,2 százalékát adta 2007-ben, amivel továbbra is a második a régiók rangsorában. (korábban a nyugat-magyarországi régió volt a második) A régiós GDP-hez Közép-Dunántúl három megyéje közül Fejér megye hozzájárulása a legnagyobb (2005-ben 39 százalék volt, 2007-ben 40 százalék, s jellemző, hogy a korábbi legdinamikusabban fejlődő Komárom-Esztergom megye dinamikája megtört, s most Veszprém megye erősödött, továbbra is itt a legalacsonyabb a hozzájárulás mértéke a régióban (27 százalék).

Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék 2005-ben országosan 2 millió 534 ezer forint volt. A megyei rangsort nézve továbbra is főváros áll az élen. A főváros és a megyék adatait az országos átlaghoz viszonyítva tapasztalhatjuk, hogy azt Budapest mellett csak Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megye haladta meg. Fejér megye 4, Veszprém megye 23 százalékponttal az országos átlag alatt maradt. Fejér megye 1994-2002 között az egy főre jutó GDP alapján végig a 2-4. helyen állt az országos listán. 2003-ban már csak az ötödik, majd 2005-ben ismét a 4. helyre került a megyék rangsorában, 2007-ben is őrizte ezt a szerepet. Komárom-Esztergom megye az átlagosnál nagyobb mértékű gazdasági fejlődésnek köszönhetően, az 1994. évi 10. helyről 2001-ben az országos 5. helyre került. Két év múlva – Fejér megyét is megelőzve – két helyet javítva pozícióján, már a 3. helyen állt, 2005-ben pedig már csak a főváros mutatott nála jobb teljesítményt. 2007-ben ismét a 3. helyre esett vissza Győr-Sopron-Moson mögött.

¹ források: KSH (2009): A bruttó hazai termék (GDP) területi megoszlása 2007-ben. A gazdasági folyamatok regionális különbségei Magyarországon 2008-ban (2009) KSH, 2009. november 2.

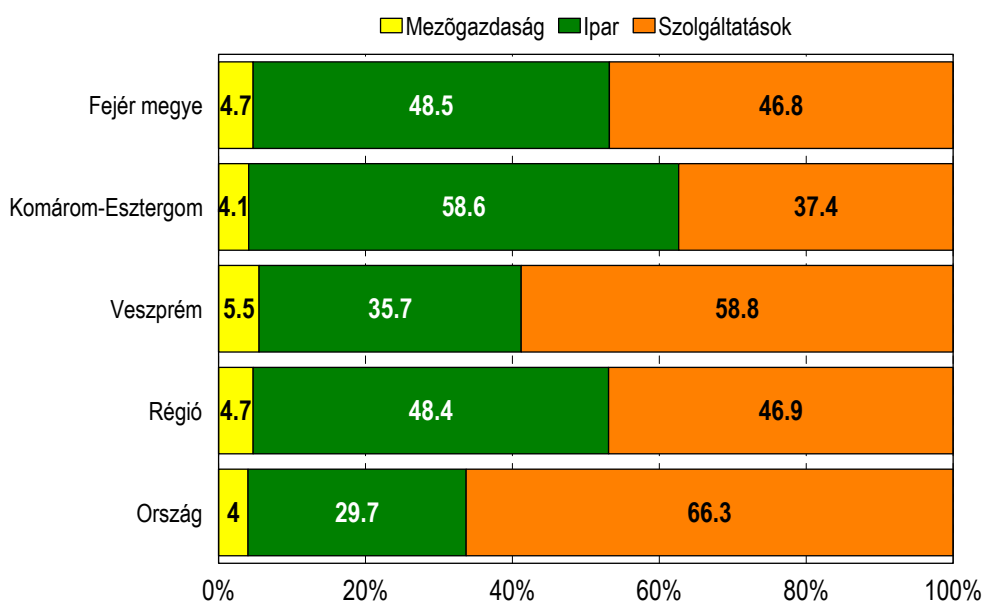
Az egyes megyék részesedése a közép-dunántúli GDP-ből (2005, 2007)

forrás: KSH Veszprémi Igazgatósága, 2007-2009

A gazdasági ágak szerinti megoszlás tekintetében a régióban az ipar nagyobb arányban játszik szerepet a GDP előállításában, de az átlag elfedi a megyei sajátosságokat. Fejér megyében az ipar és a szolgáltatások nagyjából egyenlő arányban részesednek a GDP-ből, ezzel szemben Komárom-Esztergom megyében határozott az ipar, Veszprém megyében pedig a szolgáltatás dominanciája.

A GDP megoszlása gazdasági ágak szerint (2007)

A közép-dunántúli régióban évek óta jóval magasabb a bruttó hazai termék előállításában meghatározó súlyt képviselő ipar részaránya az országos átlagnál, ami elsősorban a gépipari multinacionális cégek jelenlétének köszönhető. A főbb gazdasági ágak közül az ipar régiós hozzájárulása folyamatosan nőtt, a szolgáltató ágazatoké pedig csökken.

Foglalkoztatási helyzet

A Fejér megyében alkalmazásban állók aránya gazdasági áganként

Gazdasági ág	2001 %	2002 %	2003 %	2004 %	2005 %	2006a) %	2008 %
Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat	6,4	6,3	6,1	5,5	5,1	4,5	4,1
Ipar	46,0	46,5	43,2	42,8	42,0	37,3	38,2
Építőipar	4,2	4,0	3,6	4,2	4,4	6,0	5,8
Kereskedelem, javítás	7,2	7,8	8,6	9,1	9,3	11,7	12,0
Szálláshely- szolgáltatás, vendéglátás	1,9	2,1	2,1	2,2	2,2	2,7	2,4
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	5,8	6,0	6,0	6,2	5,9	5,9	6,0
Pénzügyi tevékenység	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1 227
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	5,8	6,2	8,4	7,9	8,1	7,0	5,9
Oktatás	6,5	6,7	7,1	7,1	7,2	6,3	6,7
Egészségügyi, szociális ellátás	5,8	6,2	6,4	6,2	6,1	5,7	5,7
Összesen (fő)	123 743	121 132	116 744	117 637	119 111	136 724	140 923

a) Új módszertan szerint számítja a KSH, forrás: KSH 2007

A Közép-Dunántúl három megyéjében 1990-hez képest a legnagyobb létszámcsökkenés az iparban és az építőiparban következett be. A régiós trendeket figyelve közismert, hogy a létszámleépítések mélypontját az 1992. év jelentette, amikor 1990-hez képest is 105 ezer fővel kevesebb volt az alkalmazásban állók száma a Közép-Dunántúlon. Ezt a sokkot a mai napig nem tudta kiheverni a régió teljesen, a KSH adatai alapján 2006-ban összességében egyharmadával kevesebb volt az alkalmazásban állók száma a régióban, mint 1990-ben.

A legfrissebb munkaügyi központi adatok és a KSH felvételek szerint Fejér megyében a gazdaságilag aktív népesség száma a 2009 II. negyedévben 184,6 ezer fő, ami 700 fővel kevesebb az I. negyedévinél. A foglalkoztatási arány országos szinten 49,4 százalékot, régiós szinten 51,9 százalékot tett ki. Jelenleg Fejér megyében 51,6 százalék a foglalkoztatottak aránya. Az aktivitási arány

országos szinten 54,6 százalék, a régió és a megye mutatója ennél kedvezőbb, Fejér megyében 56,2 százalék.

A KSH munkaerő-felmérésén alapuló országos munkanélküliségi ráta 9,6 százalék, a régiós 8,4. A régióon belül Fejér megye a második 8,3 százalékkal. A megye mutatói romlottak az előző negyedévhez képest, de továbbra is kedvezőbbek az országosnál.

Az előző év azonos időszakához képest a regionális munkaügyi központ a megye minden körzetben több álláskeresőt tart nyilván. Közülük is kiemelkedik Mór térsége, ahol számuk közel kétszeresére emelkedett, és Gárdony körzete, ahol 86 százalékkal többen szerepelnek a regisztrációban a tavalyinál. Sárbogárd térségében nőtt a legkevésbé - 13,3 százalékkal - az álláskeresők száma, a többi körzetben a növekedés mértéke 34,1-67,1százalék közötti. A nyilvántartott álláskeresők gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya 11,8 százalék, az előző hónaphoz képest nem változott. Októberben Enying térségében volt a legmagasabb az álláskeresők gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya, elérte a 21,3 százalékot. A második helyen Sárbogárd térsége következik 18,3 százalékkal, a harmadik Ercsi körzete 14,0 százalékkal. A többi kirendeltség rátája 9,0-11,6 százalék közötti.

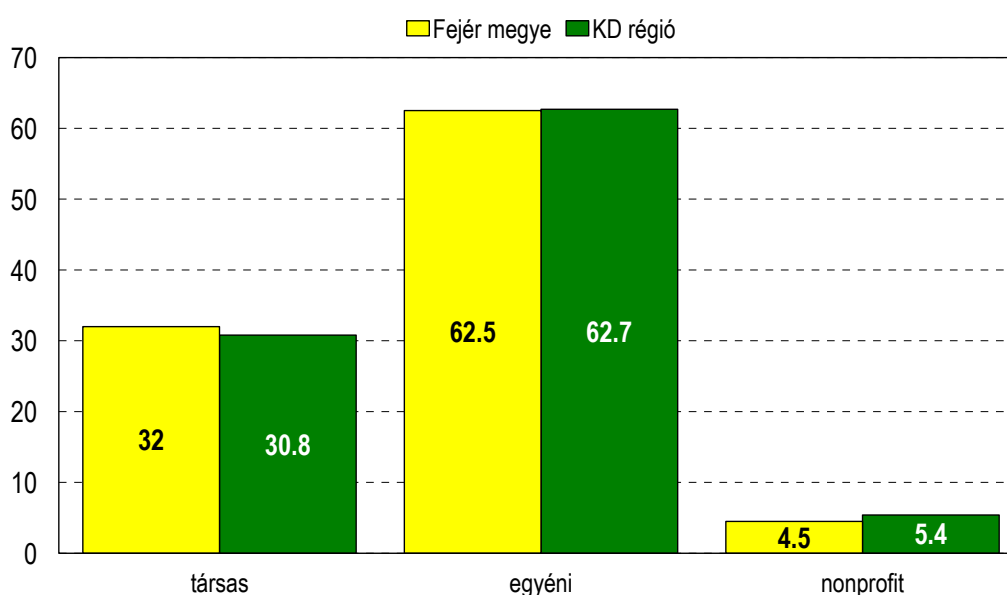
Az előző év azonos időszakához viszonyítva minden körzetben romlott a helyzet. A ráta Enying körzetében 6,0 százalék-ponttal, Mór térségében 5,1 százalék-ponttal nőtt. A mutató értéke Sárbogárd körzetében emelkedett a legkevésbé: 2,7 százalék-ponttal, de ez a térség már évek óta az egyik legrosszabb helyzetű a megyében, és itt a mutató értéke már korábban is megközelítette a megyei átlag kétszeresét. A többi körzetnél 4,0-4,9 százalék-pontos emelkedés következett be.

Október végén 373 üres álláshely volt a megyében a szeptemberi 366 db-bal szemben, így egy üres álláshelyre 60 álláskereső jutott. Az állások háromötöde nem támogatott állás volt. Az üres állások négyötödére fizikai foglalkozásúak jelentkezését várták. Szakmunkásokkal 142, betanított munkásokkal 92, segédmunkásokkal 68 állást kívántak betölteni a munkaadók, 71 állást szellemi foglalkozásúak – elsősorban ügyintézők – számára hirdettek meg. A munkáltatók zömében a szolgáltatások területén kínáltak elhelyezkedési lehetőséget, emellett a feldolgozóiparhoz tartozók kerestek nagyobb számban munkaerőt.

Fejér megyében 2008 végén 56997 regisztrált gazdasági szervezet volt nyilvántartva, ami azt mutatja, hogy a gazdasági válság még ezen a téren nem érezteti a hatását, az 2007 év végi adatokhoz képest ez 117 százalékos arány, bár még így is a régió illetve az országos átlag alatti az ezer lakosra jutó vállalkozások száma. A vállalkozások többsége egyéni vállalkozás, csakúgy mint a régióban vagy az országos szinten.

Ezen vállalkozások közül a külföldi érdekeltségű vállalkozások száma 412 volt, a régióban a legalacsonyabb szám, ugyanakkor ezen vállalkozások saját tőkéje közel 600 milliárd forint. Az egy külföldi érdekeltségű vállalkozásra jutó saját tőke az országban Fejér megyében a legnagyobb, 1452 657 ezer forint. A beruházási kedven sem mutatható ki a válság a 2008-as statisztikai adatok alapján, a 216 milliárd forintnyi megyei beruházás a főváros és Pest megye után Fejér megyében a legtöbb, lakásépítésben pedig az országban itt volt a legnagyobb növekedés 2008 során, a kiadott lakásépítési engedélyek száma 170 százaléka volt az előző évinek.

Regisztrált vállalkozások megoszlása 2008 végén

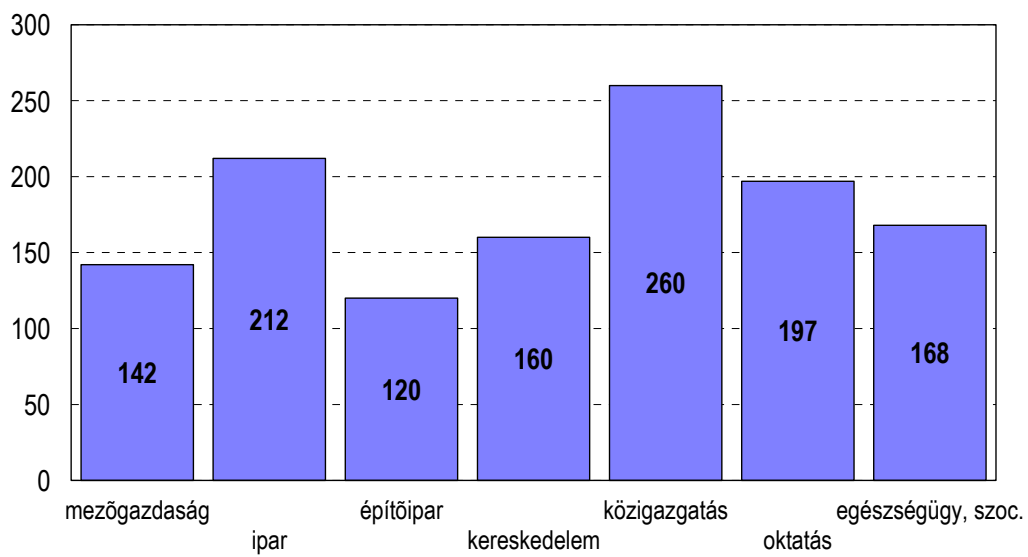
forrás: KSH, 2009

Kutatás-fejlesztés tekintetében azonban már nem áll ilyen jól a megye, mind a K+F helyek száma (69) alapján, mind pedig az egy lakosra jutó K+F ráfordítás alapján is inkább csak a középmezőnybe van Fejér megye, a régión belül egyértelmű Veszprém megye fölénye. Az ipari termelés volumen-indexe 2007-hez viszonyítva 89, 4 százalékos, ez az országban a legnagyobb visszaesések egyike, bár ezzel együtt is az egy lakosra jutó termelési érték csak Győr illetve Komárom megyékben magasabb.

Míg az országban a szálláshelyek vendégforgalma bővült 2007-hez képest 2008-ban, Fejér megyében egyedülként éppen ellentétes adatokat láthatunk, a 2008 során érkezett 124 ezer vendég az előző évi 90 százalékat sem éri el, s a vendég éjszakák száma mindössze 71 százaléka volt a korábbi évinek.

2006-ban a régióban alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 147 954 forint volt, amely 11 százalékos növekedést jelentett a megelőző évhez képest. 2008-ban már 179 130 forint volt a régiós átlag. Az iparban munkát vállalók Fejér megyében 16, Komárom-Esztergom megyében 11 százalékkal keresnek többet, mint országosan.

Bruttó havi átlagkereset Fejér megyében gazdasági áganként 2008-ban (ezer forintban)

forrás: KSH, 2009

3. Kérdőíves adatfelvétel

A válsággal kapcsolatos vállalkozói stratégiákkal és kezelési technikákkal valamint a kamarától elvárt szolgáltatásokkal kapcsolatban egy gyors webes kérdőíves adatfelvételt készítettünk a kamarai tagok, partnerek, kapcsolódó vállalkozások körében, annak érdekében, hogy az igényekhez leginkább igazodó szolgáltatási palettával állhasson elő a kamara.

A kutatás módszertanai háttereként tudni kell, hogy az e-mail kapcsolattal rendelkező partnereknek, tagoknak 2009. november 16-án kiküldtünk egy linket ahol az interneten keresztül tölthették ki a 3 oldalas rövid kérdőívet a vállalkozások. A programot úgy paramétereztük, hogy egy IP címről (mely ez esetben a kitöltő vállalatot is azonosította) csak egyszer lehessen a kérdőívet kitölteni. Az adatgyűjtést egy héttel később zártuk, a megadott határidőig összesen 54 vállalkozás formált véleményt. Tekintve, hogy ez a fajta adatgyűjtési mód teljesen új a Kamarán belül, úgy ítéljük meg, hogy az alacsony esetszám ellenére is sikeres kísérletnek mondható, melyet érdemes a jövőben továbbfejleszteni, népszerűsíteni a tagok körében (2007-ben szintén használtuk, akkor egy hét alatt még csak 42 kérdőív jött vissza).

1. A gazdasági válság milyen mértékben érintette az Önök vállalkozását?

szinte egyáltalán nem
 kis mértékben
 közepes mértékben
 nagy mértékben

2. A válságnak többféle hatása lehet a vállalkozásokra. Az Önök vállalkozása esetében az alábbiak közül a válságnak melyik hatása érezhető?

	igen	nem	nem tudom
forgalom visszaesése	☐	☐	☐
vevők, partnerek fizetési gondjai	☐	☐	☐
körbetartozás növekedése	☐	☐	☐
likviditási problémák felmerülése	☐	☐	☐
hitelhez jutás nehezebb lett	☐	☐	☐
termelés csökkenése	☐	☐	☐

3. A gazdasági válság hatására az Önök vállalkozása...

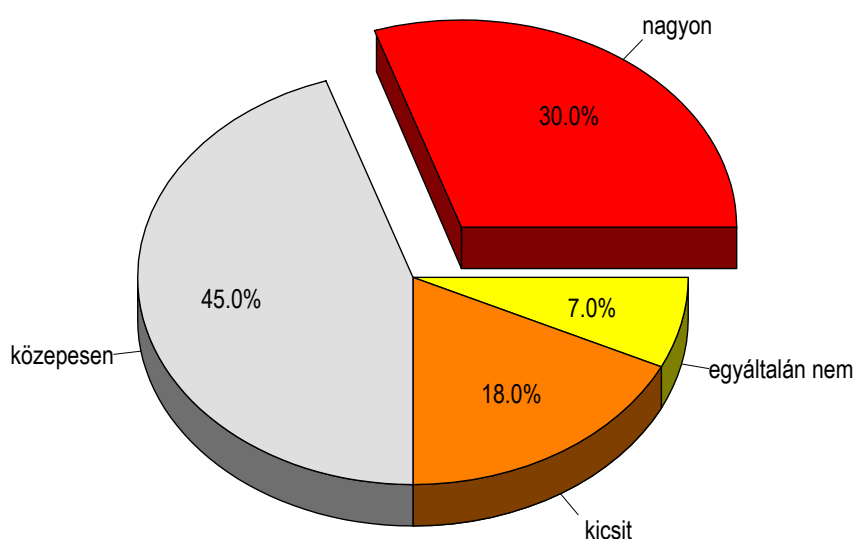
	igen	nem	nem tudom
... tett költségcsökkentő intézkedést?	☐	☐	☐

Kész

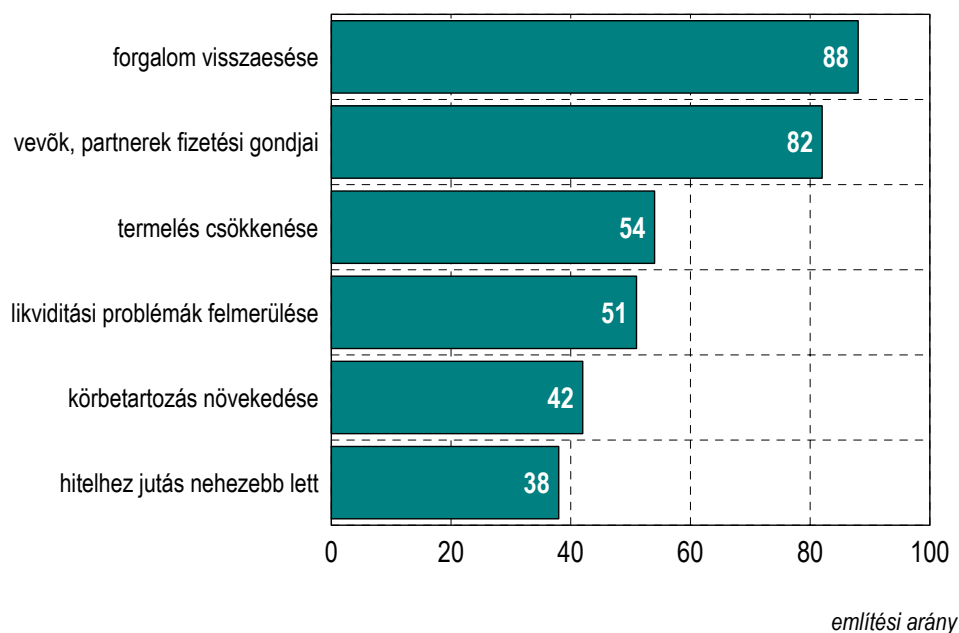
A megkérdezett vállalatoknak elsőként arról kellett nyilatkozniuk, hogy a cégüket a válság milyen mértékben érintette. Ezek alapján a válaszoló vállalkozások 30 százaléka volt azon az

állásponton, hogy nagy mértékben, 45 százalékuk szerint közepese mértékben, 25 százalékukat pedig csak kis mértékben vagy egyáltalán nem érintette a válság. Sőt, a válság egyébként bizonyos szolgáltató szektorokban működő vállalkozásoknak piac bővülést is hozott, tipikusan ilyenek a képzéssel vagy a pályázati tanácsadással foglalkozó vállalkozások.

A gazdasági válság milyen mértékben érintette az Önök vállalkozását?

Az Önök vállalkozása esetében az alábbiak közül a válságnak melyik hatása érezhető?

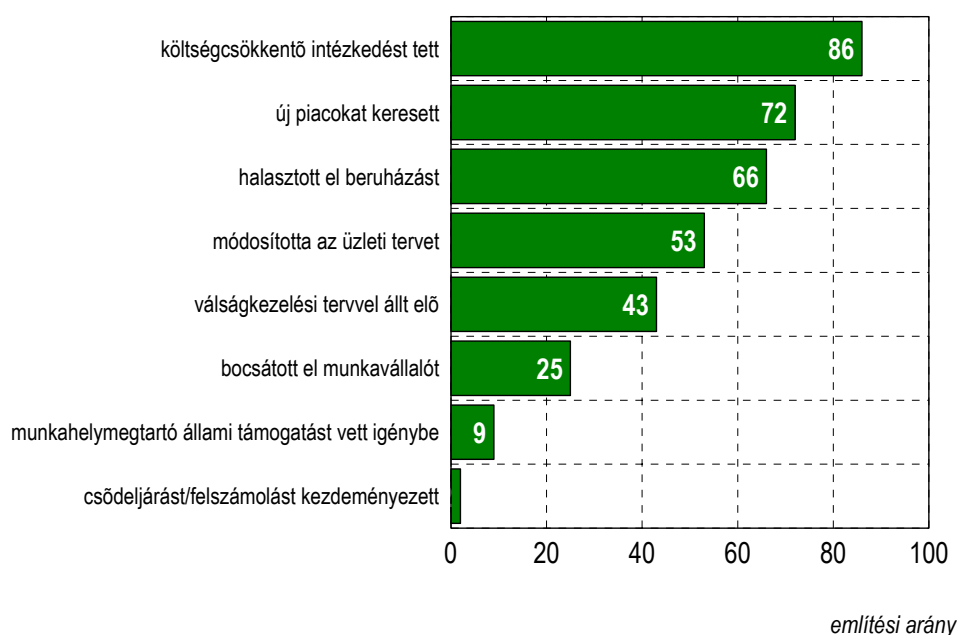

A válságnak többféle hatása lehetett a vállalkozásokra. Ezek közül a legtöbb vállalkozás a forgalom visszaesésére valamint a vevők, partnerek fizetési gondjaira hivatkozott, mint olyan tényezőre amit a válságnak tulajdonít, de minden második válaszoló cég a likviditási problémák felmerülését és termelés csökkentését is tapasztalata, megélte. Tapasztalatuk szerint a körbetartozás ennek nem növekedett vészesen, de 30 százalékuk megélte azt, hogy számára a hitelhez jutás nehezebb lett az elmúlt év során.

A válság hatására a vállalkozások 86 százaléka tett költségcsökkentő lépést, háromnegyede új piacot is keresni próbált, kétharmada halasztott el betervezett beruházást. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy ami az egyik vállalkozásnál költségcsökkentés (pl. egy-egy szolgáltatás lemondása), az egy másik vállalkozásnál piacvesztést okoz, vagyis a spirál könnyen el tud indulni lefelé.

Jellemző hogy cégek a válsággal kapcsolatosan általában reaktív intézkedéseket tettek (csődeljárás kezdeményezése, időszakos munkahelymegtartó állami támogatás igénybevétele, elbocsátás, beruházás elhalasztása, költségcsökkentés), és nem igazán proaktív módon reagáltak az új helyzetre.

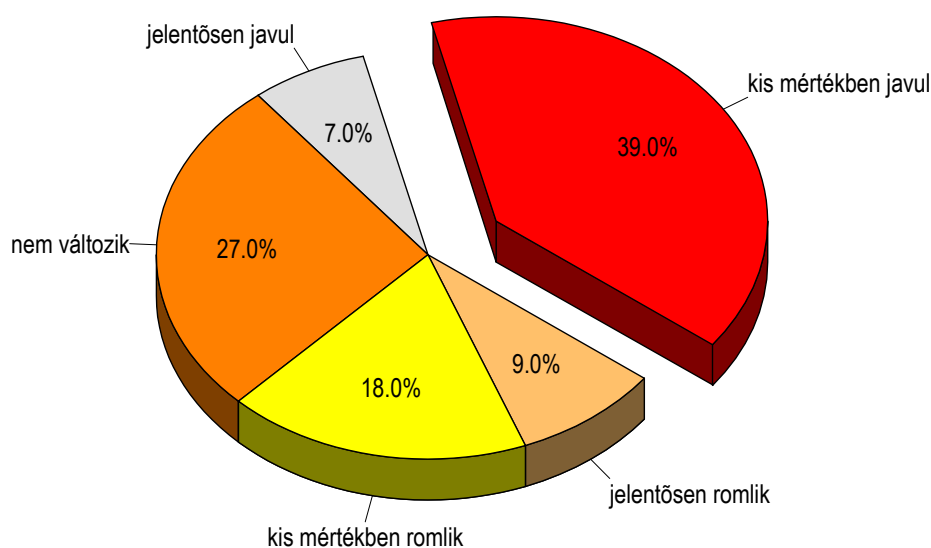
A gazdasági válság hatásának kezelésére tett intézkedések

Jellemző hogy cégek a válsággal kapcsolatosan általában reaktív intézkedéseket tettek (csődeljárás kezdeményezése, időszakos munkahelymegtartó állami támogatás igénybevétele, elbocsátás, beruházás elhalasztása, költségcsökkentés), és nem igazán proaktív módon reagáltak az új

2010-re egyéként a megkérdezett cégek általában kis mértékű javulást várnak saját vállalkozásuk helyzetének tekintetében, 7 százalékuk kifejezetten bizakodó, 39 százalék úgy véli kis mértékben javul majd helyzete. Azok aránya, akik szerint nem fog változni a helyzetük vagy nem tudja hogyan alakul 27-28 százalék, míg kb. ugyanennyien inkább negatív folyamatokat várnak 2010-re.

Önök mit várnak, a saját vállalkozásuk helyzete a következő évben javul, romlik vagy nem változik?

Ezzel együtt azért a válaszoló cégek kétharmada úgy véli nagyon valószínű, hogy vállalkozása egy év múlva is működni fog, te további 25 százalékuk is inkább valószínűnek tartja, míg mindössze a egytizedük gondolja úgy, hogy inkább nem, vagy egyáltalán nem valószínű, hogy még egy évet kibír a vállalkozása a jelenlegi gazdasági körülmények között.

Arra is rákérdeztünk – fókuszálva potenciális vagy már most is létező kamarai szolgáltatásokra - hogy a napi működés során milyen tényező mekkora problémát jelentenek számukra. Olyan területekre kérdeztünk rá 2007-ben és 2009-ben is, amelyeken a Kamara szakmai kompetenciával bíró szolgáltatást fejleszthet a jövőben. Ezek alapján 2007-ben a válaszolóknak leginkább három területre koncentrált a problémájuk: a kintlévőségek kezelése, a működésüket befolyásoló, meghatározó jogszabályi háttér ismerete és a pályázatok. Ez utóbbi területen a pályázati programok elkészítésében épp úgy segítségre szorulnak, mint a pályázati programokhoz megfelelő partnerek felkutatásában vagy a pályázati információkhoz való hozzáférés tekintetében. 2009-ben a korábbi évekhez képest jelentős elmozdulás nem történt, jelenleg a legnagyobb problémát egyértelműen a kintlévőségek kezelése okozza a válaszoló cégek számára, ezt követi a pénzügyi fenntarthatóság és a pályázatok készítése.

Két év alatt nőtt azok aránya is, akiknek a közbeszerzési eljárások lebonyolítása vagy abban való részvétel okoz problémát.

Az Önök cégének mekkora problémát jelentenek az alábbiak?

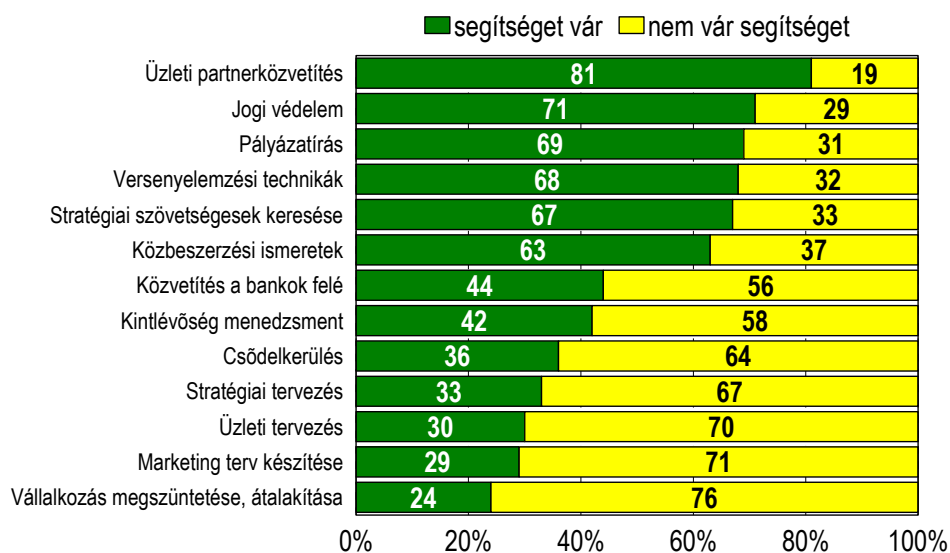
	Inkább probléma (%)	Nagy probléma (%)	Pontszám százfokú skálán 2009	Pontszám százfokú skálán 2007
Kintlévőségek kezelése	31	31	56	48
Pénzügyi fenntarthatóság	41	13	50	49
Pályázati programok elkészítése	19	22	48	53
A közbeszerzési eljárás(ok) lebonyolítása	39	11	46	41
Pályázati programokhoz partnerek felkutatása	32	12	45	50
Régióon belüli üzleti partnerek megtalálása	35	8	42	41
Régióon kívüli de hazai partnerek megtalálása	38	5	42	*
Hozzáférés pályázati információkhoz	23	9	40	52
A cég működésének pénzügyi tervezése	17	17	39	31
Jogszabályi háttér ismerete	20	11	38	47
Marketing eszközök használata	17	0	32	33
Hatósági ügyintézés (átírás, okmány hitelesítés)	15	6	29	36
Folyamatos szakmai tanácsadás hiánya	6	3	29	34
Minőségbiztosítás bevezetése	23	3	26	36
Menedzsment hiányosságok (tervezési, döntéshozzájárulási módszerek, eszközök)	3	3	25	34
Külföldi üzleti partnerek megtalálása	14	3	24	37
Szakmai beszámolók elkészítése	15	1	24	27
Üzleti tervek készítése	1	5	21	20
Vámügyintézés	7	0	15	21

Amiben többségében biztosan nem okoz problémát a vállalkozások a websurvey tapasztalatai alapján az üzleti terveik elkészítése, szakmai beszámolók készítése, marketing eszközeik használata, a menedzsment hiányosságok kezelése illetve a vám és más hatósági ügyintéзések.

Az adatfelvétel során arra is konkrétan rákérdeztünk, hogy miben várnak kamarai segítséget ahhoz, hogy vállalkozásuk a gazdasági válság ellenére is talpon tudjon maradni. Egyértelmű és határozott állásfoglalás érkezett a cégek részéről, a legfontosabb elvárt szolgáltatás az üzleti partnerközvetítés, a válaszolók 80 százaléka említette. Ezen kívül kétharmaduk a jogi védelem ellátását, a stratégiai szövetségesek keresését és szervezését, a versenyelemzési technikák

alkalmazásában, a pályázatírásban és a közbeszerzésekben valós segítséget igényelné. Ezen szolgáltatásokat az átlagnál nagyobb arányban igényelnék a tipikus kis és középvállalkozások.

Kamarától várt segítség a gazdasági válságban

megoszlás

A kamarai szolgáltatásokkal kapcsolatosan a válaszoló cégeknek lehetőségük volt arra is a kutatás során, hogy a szabad formában fejtsek ki a véleményüket. Ezek alapján volt olyan vállalkozás, mely arra hívta fel a figyelmet, hogy nem jutnak el hozzá a megyei szintű adatok információk munkanélküliség, a foglalkoztatottság alakulásáról, fontos gazdasági és egyéb információkról (pl:aktuális befektetőkről, kormányzati döntésekről, intézmények bezárásáról, pandemiáról, stb.), s ezen információs hiányt a kamarától várja kitölteni napi vagy legritkábban heti hírlevél formájában.

Több megjegyzés is vonatkozott arra, hogy a gazdasági válság idején meghatározónak tartják a kamarai érdekképviseletet, ennek eredményéről vagy eredménytelenségéről, a küzdelemről szóló visszacsatolást viszont hiányolják.

Az is felmerült végiggondolandó javaslatként, hogy FMKIK tagságánál létrehozható-e egy belső üzleti hálózat, esetleges életképessége után partner kamarák tagságával bővíthető lenne-e ez a hálózat.

Az építőipar oldaláról érkezett az a megjegyzés, hogy ne csak az országos, hanem a területi kamara is legyen részese a folyamatos párbeszédnek a törvény alkotókkal. Felmerült az is, hogy nem igazán észrevehető, hogy a mai világban bárki is kiállna a kisvállalkozások mellett. Többen úgy érzik, hogy a jogszabályozás és törvényalkotás ellehetetleníti a kisvállalkozásokat, a kamarának ez ellen

kellene markánsabban fellépni. Elismerésre méltó, hogy a kamara rendezvényeket és tájékoztatásokat szervez, (bár kritikai megjegyzésként hangzott el, hogy sokszor a tagoknak sem ingyenes) de ennél többet várnának tőle.

4. Tagozati vélemények

A négy tagozati üléshez igazodva egy-egy rövidített fókuszcsoportot is szerveztünk elsősorban arra a kérdésre keresve a választ, hogy kit hogyan érintett az elmúlt egy év, illetve milyen feladatot látnak a kamarának a kis és középvállalkozói szektor támogatása érdekében.

Az első nagyobb témakör arra vonatkozott, hogy a saját tapasztalatuk alapján partnereik, beszállítóik vonatkozásában mekkora gondot okozott a KKV-k esetében a gazdasági válság. Ezzel kapcsolatban több minden is előkerült, ami figyelemre érdemes megjegyzés volt, még akkor is, ha egy részük nem közvetlenül a válsággal kapcsolatos probléma.

Tipikusan ilyen a fordított ÁFA, mely a megjegyzések alapján nagy gondot okoz a kisvállalkozások likviditásánál, a halasztott visszatérítés problémás. Becslések alapján az építőiparban elkezdődtek már az elbocsátások, azonban 2010. közepén várható inkább nagyarányú létszámleépítés. Jellemző megjegyzés volt, hogy a gazdasági válság miatt a vállalkozások a beruházásokat elhalasztják, a beszerzések időpontjait eltolják, nem tudnak egyáltalán tervezni, nem mernek semmit bevállalni a jövőre nézve.

Az utóbbi egy évben lett „divat”, hogy a multinacionális vállalatok mindenféle előzetes egyeztetés nélkül kiküldenek egy nyilatkozatot az alvállalkozó részére aláírásra, hogy fogadja el azt, hogy a kifizetéseket 60 napról 90 napra emelik meg. Miközben a vállalkozásoknak kötelező határidőre kifizetni a béreket, járulékokat, adókat, rezsiköltségeket, és ezekkel ők nem késhetnek, hiszen szigorú szankciók várnak rájuk. Ez a helyzet kettős szorítást eredményez már nemcsak a kis, hanem a középvállalkozásoknál is.

A kereskedelmi vállalkozásokban a megjegyzések alapján a gazdálkodás átgondolása, a költségek lefaragása érdekében az egyes kiadások takarékosra állítása, a munkakörök racionalizálása, összevonása elengedhetetlenül szükséges volt, ám ezzel együtt a válság általában az egyébként is meglévő negatív tendenciákat erősítette fel: a fizetési morál csökkenése, körbetartozások kiszélesedése; fizetési határidők önhatalmú kitolása a nagyobb cégek részéről. A kereskedőknél probléma, hogy a készleteket egyre nagyobb mértékben kell előre finanszírozniuk s miközben csökken a fizetőképes kereslet, több kamarai tag is 2008-hoz képest 30-50 százalékos árbevétel csökkenést vár 2009-ben, miközben élesedik az árverseny. Ez olyan félelmeket táplál, hogy a minőség fog háttérbe szorulni. Ilyen helyzetben értelemszerűen szűkül az árrés, a költségeket egyre kevésbé lehet az árba beleépíteni, a minőséget egyre inkább a tartalékokból kell kigazdálkodni.

Megoldás lehetne az export, de a KKV-k nagy része nem nagyon találja meg a profiljának leginkább megfelelő exportlehetőségeket, külgazdasági kapcsolatokat, miközben a nemzetközi verseny még inkább élesedik.

Az ipari tagozatban is előkerült jellemző problémaként, hogy a válság hatására a beruházó cégek elsősorban a fejlesztések tekintetében spórolnak, s itt is gondot okoz, hogy a banki hitelekre, jó pénzügyi mutatókkal is csak korlátozottan van lehetőség, miközben a halasztott fizetések gyakorlatára is egyre kevésbé van lehetőségük.

Figyelmeztető lehet, hogy várhatóan a vállalkozások egy részét bár tudatosan visszaadják, a tevékenységet nem feltétlenül hagyják abba, visszavonulnak inkább feketegazdaság versenyét nélkülöző világába, s ennek nyilván nagyon komoly piacromboló hatása van. Ehhez hasonlóan egy másik piacromboló jelenségre is felhívták a tagok a figyelmet, a beruházások nagy részét valós termelő eszköz és létszám nélküli vállalkozások nyerik el, miközben a törvényt sértő cégek felelősségre vonása nem jelenti egyben az adott személyek büntethetőségét is, aki egy másik cégben folytatja tovább tevékenységét.

Azzal kapcsolatban, hogy milyen szerepe lehet a kamarának a gazdasági válság negatív hatásainak kezelésében a fókuszcsoportokon mindennél hangsúlyosabban került elő az érdekvédelem feladata, miközben a válságnak lehet egy olyan sajátos pozitív hatása, hogy tisztul a piac, amennyiben az előbb idézett versenytorzító hatásokat ki fékezni.

Körvonalazódó konszenzus van abban a résztvevők körében, hogy a kamarának főleg a kisvállalkozások érdekeit kellene képviselni a jövőben, mivel összességében és arányait tekintve nagy a foglalkoztatotti létszám körükben. Ennek érdekében a jogszabályok előkészítésénél hatékonyabb fellépéseket várnának, kifejezetten erős lobbitevékenységet a vállalkozóbarát szabályozások létrejötte miatt, még akkor is, ha ez a kamarai szolgáltatások rovására megy.

Konstruktív javaslatként merült fel, hogy a gazdasági válság által kiváltott leépítések, illetve a vállalkozások megszűnése következtében várhatóan sok gép, eszköz marad kihasználatlan. A Kamarának megyei szinten fórumot vagy egyeztetési lehetőséget kellene teremteni annak érdekében, hogy a csődbe ment vállalkozások és a gazdasági válságot túlélő vállalkozások tudjanak egymásról, ismerjék egymást illetve egymás kapacitásait, és a meglévő berendezésekkel és eszközparkkal a „vesztések” tudják segíteni a tevékenységüket tovább folytató vállalkozásokat.

Egy másik többször felmerülő feladat, a közbeszerzési kiírásoknál az „előre és adott cégre kiírt” pályázatok csökkentése érdekében fel kellene szólania a Kamarának, a pályázati rendszerek bonyolult bürokráciájának és adminisztrációjának egyszerűsítése érdekében lobbizni kellene a Kamarának, hogy ne kelljen sok felesleges papírt beküldeni minden pályázat esetében.

Az is előkerült, hogy az egyes szakmákban az osztrák vagy a korábbi évtizedek mintájára kvótákat kellene bevezetni annak érdekében, hogy valóban csak annyi vállalkozások működhessen, amennyit az a területi egység és/vagy a kínálati oldal elbír, a Kamarának érdemes lenne megvizsgálni hogy ez mennyire lehet működőképes.

Több hozzászóló is amellett érvelt, hogy mivel a magyar állam láthatóan nem ad több jogosítványt a kamaráknak, ezért a jövőben az uniós szintű lobbitevékenység szélesítésére lenne szükség a jövőben.

A kamarai szolgáltatásokkal kapcsolatban általános nézet volt, hogy a szakmai szolgáltatásait tekintve - képzések, szakmai rendezvények - színvonalas szolgáltatásokat kínál, másfelől viszont inkább érdektelenség kíséri ezeket a rendezvényeket. Ezzel egyidejűleg az érdekképviselési,- és érvényesítési szerepét azonban kevésbé fajsúlyosan, vagy egyáltalán nem látja el, különösen helyi szinten, de a kamarai tag vállalkozások esetében sem tudja képviselni az érdekeket a külföldi cégekkel, hatóságokkal, hazai hatóságokkal szemben (pl. a határátkelőhelyeken VPOP-nak a hazai fuvarszállítókkal szembeni fellépése). Az érdekvérvényesítési képesség súlytalanságát az automatikus kamarai tagság megszűnésében látják többen, a Kamara mögött már nincs meg az a reprezentatív erő, tömegbázis, mely hathatós eszközt jelente az egységes vállalkozói vélemény képviseléséhez.

A kötelező ügyvédi kamarai tagság jó példa annak a modellezésére, hogy egy belső körben kialakított megfelelő kényszerítő jogkör, etikai és normarendszer kialakításával az egymás közötti problémás ügyek, pl. körbetartozások házon belül rendezhetők. Hiába működik békéltető, etikai testület, ha végrehajtói eszköz hiányában nem tudja érvényesíteni a határozatait, hiszen ezek nem eredményezik a vállalkozó körből való kizárást. Vállalkozások közötti kényszerítő erő szükségességét segítheti elő a kötelező kamarai tagság.

Kritikaként hangzott el, hogy fókuszcsoportokon, hogy a kamara az értékrend, alapvető célkitűzések tekintetében letette az alapokat, azonban a jelen lévő, igen konkrét, az egyes gazdasági területeken jelentkező problémákra még csak felszínes, azonnali reakciók sem születnek, nemhogy annak felületi kezelésén túl adekvát, stratégiai jellegű célkitűzéseket, intézkedési prioritásokat fogalmazzanak meg, javasolnának.

Szakmai szolgáltatások tekintetében az üzletember találkozók, a legfrissebb információk átadásának erősítése szükséges, s bár a kamara honlapja megfelelő mennyiségű tájékoztatást nyújt, annak áttekinthetősége, szerkezete nem igazán felhasználóbarát, arculata, formája erősen megújításra és dinamizálásra szorul.

Az ipari tagozat ülésén is megerősítették, hogy az érdekvérvényesítés terén a túlkapások, a végrehajthatatlan jogszabályi kötelezettségekből adódó adminisztratív terheknek a csökkentésére irányuló tevékenység erősítése, kibontása nagyon fontos lenne, a nagyobb vállalkozások

mindenképpen ezt az irányt hiányolják. Ezzel együtt a kamara erős vállalkozói szövetség kialakítását kezdeményezhetné, annak érdekében, hogy a kamara jelenlegi hatékonyságát tekintve ne csak utóvédharcokat tudjon folytatni, az eleve végrehajthatatlan jogszabályok enyhítése érdekében, hanem már a törvény előkészítés során jelenítse meg a vállalkozások érdekeit, elképzeléseit, tudását. A preventív megoldások irányában kell elmozdulni.

Javaslatként került elő az is, hogy egy folyamatosan fenntartott, „értelmes” párbeszéd alapján kialakított és működtetett szakmai klaszter alkalmas lehet arra, hogy a közös fejlesztések, beszerzések szülessenek, hogy egy egészséges versenyhelyzetet alakuljon ki, azonban ez automatizált tagságot igényelne. Kérdés, hogy lesz-e ehhez politikai akarat. A megfelelő szintű gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása is feltételezi a kötelező tagsági viszony meglétét, mely tiszta viszonyokat teremtene a szakképzésre alkalmas vállalkozások meghatározásában.

Ezeket túl további ötletek is felmerültek, így pl. az, hogy pályázati kiírások és a közbeszerzések esetében, az elbírálásoknál előnyt élvezhetne a kamarai tagsággal rendelkező vállalkozás vagy, hogy a finanszírozási lehetőségekhez, szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításában kellene segítség, akár egy „kamarai bank” felállításával is.

Végső soron általános szinten a kamarának egy tisztességes gazdasági környezet megteremtésében, valós versenyhelyzet kialakításában, a vállalkozások valódi értékteremtő szerepének megfelelő pozíció kiharcolásában, és annak kommunikálásában lenne hangsúlyos szerepe az elkövetkező években.